

Elektra

ELŐJÁRÓ BESZÉD

Nem ok nélkül való, tiszteletre méltó uraim, hogy az ilyen mulatságot a régi bölcssek gondolták ki. Ők is ismerték Istennek bűn ellen való haragját és a gonoszokon való átkát. Mikor a pogány bölcssek látták az emberek jóra való tunyaságát és szófogadatlanságát, e színjátékkal oktatták őket, hogy ekként kivonják őket Isten haragja alól. A keresztényeknek is jó oka megtartani ezt, mert a mostani keresztények, akár a valahai pogányok, minden gonoszságban telhetetlenek. Az ilyen játék azért kell, hogy a tévelygőket jóra gerjessze, hogy megismerjék Isten rettenetes ostorát a bűn ellen. Hogy ne csak szóban hallják, mi helytelen, de szemükkel is láthassák. Mikor az ember az ilyen játékot nézi, szívében felbuzdul, és Isten haragjától megretten. Azért ezt a játékot oly mulatságnak véljük tiszteletre méltó uraim, amelyben az emberek életmódja a jó erkölcshez igazíttatik. Amiben meglátják, hogy Mükéné hatalmas királya és királyné asszonya mivel fizetnek rettenetesen undokságukért. Mindebből királyok, urak, egyszerű szolgák, nagyok és kicsinyek tanúságot és nagy példát vehetnek. Láthatják, hogy az Istennek hatalma vagyon a bosszúállásra.

Noha ez a munka pogány görög nyelvről fordítottatott magyar nyelvre, Szent Pál szavait előhívva valljuk, hogy minden írás a mi hasznunkra íródott. E pogány játék tanulsága a számunkra, hogy mennél inkább késik az Úristen a büntetéssel, annál keservesebben ostoroz.

(A dráma Bornemisza Péter Szophoklész-fordításának felhasználásával készült.)

A SZÍNJÁTÉK SUMMÁJA

Azt követően, hogy Klütaimnésztra az ő jámbor férjét, Agamemnon királyt, Aigiszthosz közreműködésével álnoksággal megölte, a pártütők hosszú ideig vígan éltek a Mükénéi királyságban. Ám a megölt király fia, Oresztész, akit nővére, Elektra, egy jámbor nevelővel, a Mesterrel csecsemő korában más országba menekített, ez az Oresztész az emberkort megérvén titkon hazajön, hogy atyja halálát mindkét gyilkoson megtorolja.

A JÁTÉKBAN MEGSZÓLALÓ SZEMÉLYEK

AIGISZTHOSZ, király
PARASZITOSZ, a király szolgálja
KLÜTAIMNÉSZTRA, királyné asszony
ELEKTRA, Agamemnon király leánya

KHRÜSZOTHEMISZ, Elektra húga
KÓRUS NÉNI, vénasszony
ORESztész, királyfi, Elektra testvéröccse
MESTER, Oresztész felnevelője

Helyszín: Mükéné, a királyi palota melléképületekkel és a palota előtti tér. A két helyszín nem különül el látványosan, mindenki a színpadon van, a szereplők, amikor nem játszanak, részei a díszletnek. A térhatár alapvetően a kint és a bent.

ELSŐ FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Aigiszthosz, Parasztosz, bent

AIGISZTHOSZ: Ki hitte volna, hogy Agamemnon gazdag királysága ennyire hirtelen rám marad! A király halott és ripsz-ropsz, enyém a vagyon. Ó, boldogító szerencse, áldott vagy te, hogy ekkora gyönyörűséget és örömet hoztál nekem!

PARASZTOSZ: Meg persze nekem is, nem igaz?

AIGISZTHOSZ: Neked is, hisz szolgám vagy, s ha van az úrnak, jut a szolgának is.

PARASZTOSZ: Hát én is ezt mondom!

AIGISZTHOSZ: Nem veszed észre, hogy megzavartál.

PARASZTOSZ: Nem volt szándékom, édes gazdám.

AIGISZTHOSZ: Bárki láthatja, most konkrétan te, Parasztosz, hogy én, Aigiszthosz, egész Mükénét, minden ingó és ingatlan vagyonával, beleértve Agamemnon özvegyen maradt feleségét, magaménak tudhatom.

PARASZTOSZ: Látom, uram, látom, s akkor más is látja, ha én látom.

AIGISZTHOSZ: Már megint meg kellett szólalnod? Gazdag urak, fejedelmek, hatalmas királyok figyelik és félik a szavam. Erős váraknak, kincses városoknak nagy bőségben vagyok. Röviden mondva: ami a testemnek kell, s ami a lelkemnek szükséges, minden megvagyom.

PARASZTOSZ: Főleg, ami a testnek kell, kit érdekel a lélek, ha van elég anyag, nem igaz!

AIGISZTHOSZ: Azért folytatom, jó.

PARASZTOSZ: Figyelek, jó uram! Meghallgatom ezredszer is!

AIGISZTHOSZ: Vadakban gazdag vadászó helyeim vannak, kell ennél több? Annyi a kincsem, hogy torkomig ér, majd bele fulladok az aranyba, kell ennél több?

PARASZTOSZ: Nem, uram, ez épp elég!

AIGISZTHOSZ: Hát nem bírod ki szó nélkül?

PARASZTOSZ: Azt hittem örülsz, ha néha én is megszólalok. Hogy így érdekesebb egy beszélgetés, ha a másik is beszél.

AIGISZTHOSZ: Hát nem. Úgy érdekes, ha csak én beszélek. Folytatom. S külön öröm, hogy ezért én egy szalmaszálat sem tettem keresztbe. Sem fegyverrel, sem véremmel, sem verítékemmel nem küzdöttem érte, hacsak azt a kis gyilkosságot le nem számítjuk. Könnyen jött, könnyen is megy, kit érdekel. Több a kincsem, mint ahány napom van hátra!

PARASZITOSZ: Úgy is van, felséges uram! Szórjuk, amíg van mit, addig lakjunk jól, ameddig jól lakhatunk. Ha tömjük, egyre többet bír befogadni a gyomrunk.

AIGISZTHOSZ: Szórom is, ki tudja, meddig szórhatom. Jut eszembe, erről gondolkodtam éjjel, hogy épp ideje megújítanom az udvari szokásokat. Végülis húszéves évfordulója van hatalmamnak.

PARASZITOSZ: Már egy párszor megújítottuk, uram.

AIGISZTHOSZ: Már megint kötekszel, Paraszitosz? Ezerszer mondtam, ne vond kétségbe, amit mondtam. Mert egyik reggel ott fogod magad találni az ágyadban holtan.

PARASZITOSZ: Ó, dehogy uram, feltétlen újítsuk meg az udvari szokásokat, eddig még nem voltak eléggé megújítva, azt mindenki láthatja.

AIGISZTHOSZ: Látom, értesz a szép szóból.

PARASZITOSZ: Hát persze, nem én lennék én, ha nem értenék. Helyesebben, már rég nem lennék, mert már senki nincs, aki valaha téged nem értett.

AIGISZTHOSZ: Szóval, elsőként is hatalmas összejövetelt rendezünk, hatalmam megünneplésére. Legyen lantos, hegedűs, sípos, dobos, trombitás, s ne egy legyen belőlük, hanem száz. Öregek és ifjak, mindenki vigadjon. Mükéné szépei előttem táncoljanak. Vendégek jöjjenek szerte görög földről. A nemes urakat megajándékozom, királyságom hatalmát mindenkinek megmutatom. A palotáimat bevonom arannyal, drága kárpitokkal, aranyos bársonyokkal. Érted szolgál, mit akarok!

PARASZITOSZ: Őszintén szólva, vagy már értenem kéne? Mert akkor persze, hogy értem.

AIGISZTHOSZ: Azt akarom, hogy mindenki tisztelje és félje a királyt, vagyis engemet! Agamemnon sem a hatalmával, sem a vagyonával nem tudott élni, de én tudok! Bennem van szenvedély!

PARASZITOSZ: A hatalmas Istenre mondom, felséges uram, te nagyon eszes ember vagy, egy egész tanácsadó testület sem tudta volna ezt mind kigondolni. Messziről látszik, hogy te nem Agamemnon vagy. Te képes vagy más hatalmával és vagyonával vissza, vagyis hát, szóval élni.

MÁSODIK JELENET

Klütaimnésztra, Kórus néni, kint

KLÜTAIMNÉSZTRA: Minden nap hálát adok az istennek, hogy egy életre megszabadultam Agamemnontól, ettől a vén görcestől, aki féltékenységeben rabláncon akart tartani. Annaira leuralt, hogy már teljesen megsemmisültem mellette. Egy pohár bort kedvemre meg nem ihattam. Engedélye nélkül még a házból sem léphettem ki. KÓRUS NÉNI: Hát nem férjed volt?

KLÜTAIMNÉSZTRA: Most ez hogy jön ide, persze, hogy a férjem volt, de fogva tartani, az azért túlzás, egy asszonynak nincsenek talán jogai?

KÓRUS NÉNI: Azt hitte, örülsz, ha vele vagy.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Egyfolytában nem lehet örülni. Meg hát az én anyám már gyermekként szabadon nevelt. A vénember pedig még a természetemet is meg akarta változtatni, még az erkölcsimből is ki akart forgatni.

KÓRUS NÉNI: Ezt az erkölcs dolgot nem értem.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Hogyhogy nem érted! Azt akarta, hogy én rajongjak érte, ha kell, haljak meg, ha száz lelke van, mind a százért egy halál. Normális az ilyen? Persze nem tudta, honnan is tudhatta volna, azt sem vette észre, ha levágattam a hajam. Nem tudta, hogy már régtől fogva másban volt az én gyönyörűségem. Sem testemnek, sem lelkemnek olyan vén dög, mint ő, már nem kellett.

KÓRUS NÉNI: Sokaknak tetszett, hatalmas hősnek látták, nemes daliának.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Ez volt a látszat. Ha lefeküdt, dörgölődött az ágyban hozzám, persze eredménytelenül, ha érted, mire gondolok, ha meg felkelt, csak morgolódott, főként az eredménytelenség miatt. Sem ölelésem, sem csókolgatásom nem volt neki kedves. Azt hiszem, érezte, hogy utálok csinálni, csak azért teszem, hogy gyánúját elaltassam.

KÓRUS NÉNI: Könnyen lehet! Csak az hiszi igaznak a tettetést, aki tettet.

KLÜTAIMNÉSZTRA: De most már van kivel vigadjak. Ha Aigiszthoszt megölelem, ő is megölel, ha megcsókolom, ő is megcsókol. Akarjuk egymást. Nincs neki a szívében országnyi bánat és gond, mint Agamemnonnak. A vénember az állandó megtakarításokba, a napi feladatokba beleöregedett és belerokkant. Örökösen a hét szűk esztendőre készült. Nem látta, hogy a *Bibliában* van még egy mondat, hogy amit ma megvehetsz, nem biztos, hogy megveheted holnap.

KÓRUS NÉNI: Én valami másra emlékszem.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Pedig pontosan ez van. S aki eszerint él, az tud élni boldogan. Örökösen arra készülni, hogy lesz majd még rosszabb, s a végén azt veszed észre, az életed elillant.

KÓRUS NÉNI: Talán Agamemnon mást tervezett, ez az elillanás azért neki is megletetés volt.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Valójában engem is a kincsek miatt utált meg. Attól félt, csak költeni akarok, s egy napon elfogy majd, s nem lesz miből élni, egy új ruha neki nem volt más, csak költség és rongy.

KÓRUS NÉNI: Ebben azért volt némi igazság, nem?

KLÜTAIMNÉSZTRA: Utálatos nekem ez a földhözragadt gondolkodás. Ha Isten segít, az én szeretőmmel, Aigiszthossal vígan elköltöm az egész megtakarítást. A meghalt zsugori uram lelke üdvére fogjuk szórni a pénzt. Mennyire esztelen volt Agamemnon, már húsz év eltelt, s az összeg alig fogy.

KÓRUS NÉNI: Álmában sem gondolta volna, hogy a ti tobzódásotokra gyűjti a vagyont.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Legalább most hasznosul, s nem a gyerekek herdálják el halálunk után. Elektra, Oresztész, nem érdekel. Nem félek már senkitől. Nekem parancsolni, engem utasíthatni senki nem fog. Jól jegyezd meg öreg néne, csak egy orvossága van a gonosz férjeknek: öld meg, fojtsd meg, veszejtsd el, s akkor azon nyomban megmenekülsz tőle! Aztán élj úgy, ahogy neked tetszik. Jobb, ha te parancsolsz másnak, mintha mások parancsolnak neked. Mondjanak bármit a hátad mögött, csak azt tedd, ami neked kedvedre van. Azám, de ott látom Aigiszthoszt, hová is mennék, ha nem pont hozzá.

HARMADIK JELENET

Klütaimnésztra, Aigiszthosz, kint, túlfűtött érzelgősséggel

KLÜTAIMNÉSZTRA: Kívánom felségednek, hogy jó szerencsáját és egészségét egy éle-
ten át láthassam.

AIGISZTHOSZ: Ó, köszönöm, jóságos Klütaimnésztra, én is hasonlókat kívánok ne-
ked egy életen át.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Éltesse az Úristen felségedet száma nincs esztendeig békességben
és velem való boldogságban.

AIGISZTHOSZ: Úgy legyen, és csakis veled együtt, Klütaimnésztra.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Együtt, csakis együtt, s immáron húsz éve nem titkolózva! Megrot-
hadt már Agamemnon teste a koporsóban. Istennek hála mindketten megmene-
kültünk tőle. Számomra felségednél több gyönyörűség nem kell. Mindent kezédbe
ajánlok, ami felségednek kell.

AIGISZTHOSZ: Az nagyon jó lesz, mert van mit markolni rajtad az én kezemnek.
(*Markolássza Klütaimnésztrát*)

KLÜTAIMNÉSZTRA: Csak markolj, vitéz királyom! Úgy bírhatz mindenemet, mint saját
tulajdonodat, ami eddig másé is lehetett volna, örökre a tied. Én csak felségedet
szeretem, s tudom, felséged mindig mindenben megtalálja a kedvem. Jaj-jaj-jaj, ez
most így van rendben.

AIGISZTHOSZ: Köszönöm, jó Klütaimnésztra. Hatalmas a hozzám való szerelmed, s
én épp ekkora viszonzszerellel leszek irántad. Azt akarom, hogy úgy élj, aho-
gyan egy királynénak élnie kell.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Úgy, úgy, úgy! (*Élvezi a simogatást*)

AIGISZTHOSZ: Kedvedre birtokold az országot, parancsolj mindenkinek szabad
akaratod szerint, ott járj, ahol járni kedved van, azt tedd, amit tenni akarsz. Neked
senki semmit meg nem tilthat. Én a tiéd vagyok, te az enyém. Minden, ami az
enyém, az a tied is. Örülj, vigadj, asszonykodjál!

KLÜTAIMNÉSZTRA: Felségedben nincs semmi kétségem! Régen megismertem felséged
hozzám való szerelmét. (*Ölelkeznek*) De ha felségednek kedvére való volna, akár
ehetnének is. A vendégek egytől egyig összegyűltek felséged parancsára a nagyte-
remben, s most várják felségedet, hogy elkezdhessék az étrendet.

AIGISZTHOSZ: Már megint az evés, mindig közbejön valami, hiába ajánlok fel min-
dent, a minden is kevés lett.

KLÜTAIMNÉSZTRA: De hát te szervezted az ünnepséget.

AIGISZTHOSZ: Azért fél óra várakozás még beleférne, akik fontosak, mindig késnek.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Fél órája már biztos várnak, s ha ráteszünk még felet, biztosan egy
óra lesz. Majd bepótoljuk máskor, édes uram.

AIGISZTHOSZ: A máskor az máskor van, ami most nem volt, az már örökre elmarad.
Na, menjünk akkor, jó Klütaimnésztra, ha neked ehhez van kedved. Menj elöl.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Menj inkább te, felséges uralkodóm.

AIGISZTHOSZ: Inkább te, ezerszer imádott arám.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Na, jó, megyek, ha épp rám gondoltál! Áldott ez a nap! Helyeseb-
ben, áldott ez a nap is, mint minden nap, ami húsz esztendeje virrad rám.

NEGYEDIK JELENET

Parasztosz, bent, kommentálja a mulatságot

PARASZTOSZ: Dínomdánom, hejehuja, degeszre eszem magam! Ha víg az uraság, víg a szolgálja is! Tizenkét király, hatvan zászlós úr hajbókol előtte. Étellel, itallal az asztalokat gazdagon megrakatta. Kincseit cipelteti elő, csak úgy szórja az ajándékokat. Nagy örömeiben, vigasságában nincs olyan, mit el ne kérhetnének tőle. Én is addig-addig sündörgök körülötte, amíg ki nem csalog belőle valamit. Bárcsak azt a kétméternyi színarany láncot adná. De jól mutatnék benne. Na, de dologra futok, beterelem a lantosokat, trombitásokat, dobosokat, mindet, akit a városban találok.

AIGISZTHOSZ: Hol vannak a zenészek, Partasztosz?

PARASZTOSZ: Hát, épp itt vannak, uram, pont, ahogy akarva volt.

AIGISZTHOSZ: Na, azért mondom, mert szeretem, ha megvan azonnal, amit mondok, ha mondom.

PARASZTOSZ: Kezdetben vala a szavad, uram, s az a szó rögvest valóra válik. Itt a zenészek, egyik különb, mint a másik.

Zenészek csődülnek be, a tivornya folytatódik

ÖTÖDIK JELENET

Kórus néni, Elektra, a palota előtti téren, a palotában mulatság, a hangok kiszűrődnek, kint

KÓRUS NÉNI: Ez a tébolyult királyné, ez a Klütaimnésztra, hogy dőzsöl ott benn, hogy tombol azzal a lator Aigiszthossal. Látni is fáj, amikor az ő édes gyermeke, szegény Elektra csaknem elpusztul mérgében és mérhetetlen keserűségében. Bent mulatság, ő meg itt kőszál beesett arccal, véresre sírt szemekkel.

ELEKTRA: Ó, nagy Isten, tekints rám az egekből! Szánj meg, de közben azért mondd el, hátha megértem, hogyan hagyhatsz ilyen bünt büntetlen. Az én anyám kitagadott engemet, meggyalázta a nemzetségemet. Micsoda megveszett asszonyállat! Megölte atyámat. S végül ez a gonosz vér megbecstelenítette az én apám tiszta fekhelyét. Micsoda szégyen. Ó, atyám, Agamemnon király, milyen híres, milyen hatalmas király voltál! Hogyan tudtál elveszni e két förtelmes lator által. Te, aki még mindig ott élsz a szívemben, hogyan pusztíthattak el! Egy trójai hős mért nem tudott elbánni két hitvány alakkal. Én sem élhetek, ha te halott vagy! Én is elveszek általuk, vagy ha másképp nem megy, általam!

KÓRUS NÉNI: Milyen mélyen elkeseredett ez a szegény lány. Ennyi év után sem bírt leszámolni a fájdalommal.

ELEKTRA: Ó, én egyem, drága atyám. Senki nem kesereg miattad, csak a te nyomorult leányod jajong utánad. Micsoda baj ez énnekem, éjjel-nappal könnyez az én szemem.

KÓRUS NÉNI: Elektra, édes kisasszonyom, eltelt már húsz év, mért gyötröd magad, mért keseregsz? Miért?

ELEKTRA: Hogyhogy mért? Nem szerethet engem, aki nem ért? Jaj, atyám, szívem, atyám!

KÓRUS NÉNI: Szűnjön benned a fájdalom, édes kisasszonyom!

ELEKTRA: Hagyj már békét nekem, öreg néni, mit tudsz te az én fájdalmamról! Nem kell nekem vigasztalás.

KÓRUS NÉNI: Ne hagyd el magad!

ELEKTRA: Akkor hagyom el magam, amikor akarom. Jaj, milyen keserű nekem az én atyám halála!

KÓRUS NÉNI: Ó, az Isten szakasztaná nyakát annak a gonosz embernek, aki miatt a dicső Agamemnon elveszett. Ne sírj, Elektra. Ezzel vissza nem hozod szegényt.

ELEKTRA: De sírok. Ó, milyen keserves életem van nekem. Elveszett az, akit egyedül szerethettem.

KÓRUS NÉNI: Vedd úgy, hogy pont ez volt isten akarata, merthogy minden az ő akaratából történik.

ELEKTRA: Isten akarata? Ez a bűncselekmény? Megfojt a méreg, hogy szegény atyám javait az a lator emésztí meg! Hogy az a hitvány alak atyám királyi ruháiba öltözik, királyi jogarát markolássza, méltatlanul a királyi székében pöffeszkedik. Ez gyötör engem, ez kínoz halálra, ez keseríti meg minden napomat. Az a gonosz asszony meg csak vigyorog, táncol örömeiben, vigad, tombol, dőzsöl, majd kiugrik a bőréből, amikor nekem a keserűség szakasztja szét a szívemet. Mint egy fattyat, úgy tartanak, senki nem könyörül rajtam. Sőt, még átkoz is az anyám, hogy mit sírok és zokogok örökösen. Bár seperné el a föld színéről az isten azt, aki engem ebben a keserűségemben nem szán!

KÓRUS NÉNI: Hadd csinálják, amit csinálnak, Elektra, hagyd az Istenre a bosszúállást. Meglátod, megbünteti jó időben a bűnösöket. Az Égatyja sem nem siet, sem nem késik. Amikor ideje van, a gonoszokat megleli.

ELEKTRA: Bár lelné meg hamarébb. Vesztene el őket mielőbb! Mert különben a szegény és a gyász miatt hajadonként, bekötetlen fővel kell elaggnom. Kinek kellene egy ilyen lány, aki az évek során nem ért, mint mindenki más, hanem tönkrement.

KÓRUS NÉNI: Az ifjú lovagokat nem te kerülted el?

ELEKTRA: Ők kerültek el, hisz nincs örökségem, a latornak meg nem kell, hogy folytatódjék a vérem, a megölt király vére. Micsoda csapás ez, hogy csak a siránkozás jutott nekem, nem a boldog házasság élet.

KÓRUS NÉNI: Boldog házasság, az már nincs a világban, csak a régi mesékben.

ELEKTRA: Az undorító banya meg a vérnősző barom még mindig nyalják-falják egymást, immáron húsz éve.

KÓRUS NÉNI: Maradj veszteg, az Isten szerelmére, ha meghallják, miket hordasz össze, ennél is fájdalmasabb lesz büntetésed.

ELEKTRA: Nem félem a halált, hisz apámért kell elszenvednem.

KÓRUS NÉNI: Jobban teszed, ha szót fogadsz. Hallgass erre az öreg hangra!

ELEKTRA: Inkább te hallgass rám, ugye igazam van?

KÓRUS NÉNI: Igazad, persze, hogy igazad, csak hagyd már abba!

ELEKTRA: Nem akarok túl sokat, csak azt, hogy az Isten azokat megtörje, szétmorzsolja, cafatokra tépje, akik árvákat nyomorgatnak.

KÓRUS NÉNI: Elég már, Elektra! Attól félek, ha meglát az a feldühödött Aigiszthosz, ma még valami veszedelembe keveredsz. Menjünk be inkább a házba.

ELEKTRA: De igazam van, nem?

KÓRUS NÉNI: Igazad, persze, hogy igazad.

ELEKTRA: Csak azt kívánom, amit ilyenkor kívánni lehet, pusztuljanak a dögevő rohadékok, Mükéné ótvaros, bűdös férgei, fertőző patkányai...

KÓRUS NÉNI: Menjünk már, mert a végén még én is rajtavesztek! S azért mégsem az én apámat ölték meg.

MÁSODIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Mester, Oresztész, kint

MESTER: Felnőttél fiam, szép vitéz lett belőled, nem voltak hiábavalók azok az évek.

ORESZTÉSZ: Hála neked, drága Mester.

MESTER: Nekem nem tartozol semmivel, hálával pláne nem, inkább az Úristennek, hogy árvaságodban terád gondot viselt, ajándékaival és szeretetével elhalmozott.

ORESZTÉSZ: Ne légy szerény, általad történt, drága Mester.

MESTER: Persze, általam, de nem akarnám, hogy Isten dicsfényéből rám is vetődjön, elálldogálok itt, az árnyékos oldalon. Szóval, folytatván, neved az egész világon ismert lett. Szép termeted, emberséged urak és királyok közt kedvessé tette életed. Szóval híres is vagy, meg jól is nézel ki. Úgyhogy erről illik gyakorta megemlékezned.

ORESZTÉSZ: Ez magától értetődő, drága Mester. Az Égatyának mint uramnak, teremtőmnék örök hálával tartozom. De miért épp most hozod fel ezt?

MESTER: Hogy megértsd, az Ég Ura, általam mint nevelőd által, de ez most nem lényeges, miért is volt olyan kegyes hozzád.

ORESZTÉSZ: Miért, drága Mesterem?

MESTER: Hát nem mondtam neked el elégszer, minden áldott nap húsz éve?

ORESZTÉSZ: Hogyne mondtad volna, de annyira szeretem ezeket a gyerekkori meséket. Amikor mondod, olyan, mintha még mindig fakardot forgatnék nálad az udvarban, tudok gyerek lenni, aki csak játékból öl, nem igazából.

MESTER: Biztos, hogy nem unod még?

ORESZTÉSZ: Mért, van olyan, aki unja?

MESTER: Attól félek, van.

ORESZTÉSZ: Mondd csak, aki unja, majd nem figyel vagy alszik rajta. Lesz neki egy kis pihenő ebben a nagy forgatagban.

MESTER: Akkor halld újra a mesét fiam, mindent megértesz, s persze mindenki megérti, aki hallja (*a közönség felé mondja*), csak figyelj a szavaimra. A te atyád, Agamemnon király volt, aki nagy hatalommal bírt széles e világban. Igen jámbor ember volt, s egyben rendkívül eszes is. Megbecsülték őt az alattvalók nagyszerűsége és igazságossága miatt. Már nem volt ifjú ember, hogy Trója alá haddal érkezett, fényes sereggel, mint az egy ekkora királyhoz illik. Amikor ez történt, te még böl-

csőbeli gyermek voltál. Amíg atyád hadakozott, addig a te anyád, az a fertelem-asszony Aigiszthossal, a te távoli rokonoddal összeadta magát. Ez a két lator, hogy így szóljak, szegény uram ellen, a te atyád ellen összeszövetkeztek, hogy mi-helyt megjön Trója alól, rögvést véget vetnek az életének.

ORESztész: Micsoda fertelem! De mondd tovább, mi történt aztán, újfent rajtam a gyermeki izgalom!

MESTER: Hallgasd csak, jó fiam. Úgy mondom, hogy jól megértsd. Atyád mihelyst megjött, hatalmas lakomát szerveztek, hogy mutassa anyád, mennyire örül, hogy megjött a nagy király. Ezen a vacsorán jól lerészegítették a trójai hőst, és a bortól legyengült király fejét, nem más, mint az anyád, egy bárdal, ahogyan a mészárosok a marhák fejét, lecsapta.

ORESztész: És tocsogott ott a palotakövnön a vér.

MESTER: Így volt, ahogy mondog, jól megjegyezted a mesét. Ennek már húsz esztendeje, azóta anyád Aigiszthossal fajtalankodik, nyalják-falják egymást még a palota előtti téren is, nyílt színen, az atyád vagyonát eltékozzolják, a birodalmát szét-dúlták. Atyád alattvalói elnyomorodtak, elkeseredtek, úgy élnek, mintha idegen koldusok volnának saját hazájukban, s egyedül tebenned van bizodal-muk.

ORESztész: Micsoda kegyetlen asszony az én anyám, utolsó szuka, hogy ezt merte tenni. És engem ki menekített ide, még azt is meséld el! Erőt ad a történet, hogy véghezvigyem a tervem!

MESTER: A te vértől ázott kezű anyád, amint szegény atyád életét kioltotta, téged is el akart pusztítani, a saját apró magzatját. Mert rettegett, ha felnősz, atyád haláláért bosszút állsz. De a nővéred, Elektra, kiről gyakorta meséltem neked, mikor anyád eszébe vette, hogy véghezviszi a bűncselekedetet, hogy az apró magzatot, mint egy macskakölyköt belefolytja a vízbe, a bölcsőből elcsent, és titkon, nagy sírva hozzám hozott, s arra kért, viseljem gondodat, hisz valahai uram gyermeke ezt a gondoskodást megérdemli. Rettegve bújtattalak el és nagy szeretettel viseltem a te gondod, aminek te magad, ez a szép szál ifjú, a bizonyossága vagy.

ORESztész: Úgy van, édes Mesterem! Ha a hatalmas Isten éltet, rólad ezért mind-örökké megemlékezem.

MESTER: Ám a lényeg: mindezt azért mondtam, hogy gondolj a te szegény, nyomorult népedre, mert immáron eljött az ideje atyád halálát megtorlanod. A két lator már elég sokat herdált el abból, ami a másé. Tenni kell, hogy a tolvajlás nehogy uralkodói szokássá váljék.

ORESztész: Erről magam is sokat gondolkodtam, s megelétem a megoldást! A legjobb, ha először te magad kémleled ki atyám házát. Oly régtől nem láttak, hogy meg nem ismernek.

MESTER: Kész vagyok mindenre, jó fiam, csak hasznodra lehessenek.

ORESztész: Ha elfogadod, ezt adnám tanácsul: ne magad nevében menj, tettesd, hogy Phókiszból jöttél, Phanoteusz küldött követségbe. Vele most nagy barátságot tartanak, könnyen elhiszik, hogy tényleg az ő követe vagy. Amint a legjobban tudod, úgy intézd a dolgokat. Egy cseppet se bánt, ha a halálomat költöd. Mondd, hogy kocsiversenyen a nyakam törtem, és már úton vannak a hamvaimmal, hogy atyám sírjába temessenek, és téged előrebocsátottak ezt az örömhírt elmondani. Ha hallják, boldogságukban semmire nem fognak figyelni, megfélelkeznek az óvatosságról, s te minden dolgaikat kifigyelheted.

MESTER: Jól gondoltad, édes fiam, ez nekem is tetszik! Hiszem, az Isten vezérel téged erre, hogy teáltalad a förtelmeseket megbüntesse. Én elmegyek, kikémlelek mindent, amit kell, te pedig tedd addig, amit tenned kell.

ORESztész: Menj, édes Mesterem. Járj jó szerencsével. Én megszerzem a halotti urnákat, amelyekben a halott Oresztész hamvait utánad visszük.

MESTER: Miből lesznek azok a hamvak, fiam?

ORESztész: Akad itt elég mészáros, mindegy, hogy marha vagy sertés, minden egyforma, ha már nem él, porrá lesz egyszer, ami porból kél.

MÁSODIK JELENET

Oresztész, kint

ORESztész: Bár érzem a szívemben, hogy helyes úton járok, de minthogy ennek előtte is csak az Úrban volt bizodalom, most is hozzá folyamodok. Örök, mindenható, kinek irgalmas szeme van minden nyomorultakon, kinek rettenetes ostora lecsap minden fertelmes emberre, ki tudja, hogy hol a bűn és a tisztaság határa, könyörgök hozzád, ha teneked kedves, vigyél be békességgel országomba, és mutasd meg az én kezem által, hogy te a bűnért bosszút állsz a bűntevőkön. Mutasd meg hatalmasságodat, hogy te ilyen kicsiny szolgád által is megverheted a felfuvalkodott trónbitorlót és a vele üzekedő asszonyt. Emberek, gyertek utánam, van némi dolgunk indulás előtt. Hogy az isteni bosszúállás megtörténhessen, nekünk is kell tennünk valamit.

HARMADIK JELENET

Klütaimnésztra, Khrüsothemisz, bent, kint

KLÜTAIMNÉSZTRA: (*Mintha valakinek mesélné*) Immáron húsz esztendeje, hogy bánat az én szívemben még látogatóban sem járt. Húsz éve élek kedvemre, gyönyörűségemre. De az éjjel annyira megrémültem álmomban. Agamemnon jött elő, mintha élne, kirántotta Aigiszthosz kezéből a jogart, és szíven szúrta vele az én szerelmemet, a szívénél szegezte a földhöz. A jogarból meg hatalmas fa nőtt, aminek lombjai árnyékba borították egész Mükénéét. Szörnyű volt, ott remegtem az árnyékban, hogy mikor fog a királyi kéz velem is végezni, de nem akart keresztüldöfni, csak nézte a rettegésem. Nem tudok megnyugodni, még most is reszketek a félelemtől. Ez valami veszedelmet jelent! Valamit tenni kéne! Tenni, de mit? Mondja meg valaki, mit? Istenek, ha vagytok az égben, mondjátok, mit? Istenek, ez az, ez a megoldás! Elküldöm Khrüsothemiszt az apja sírjához, hogy a szokások szerint áldozatot mutasson be neki. Talán így megkönnyebbülök, s szívemről legurul a félelem terhe. Khrüsothemisz! Khrüsothemisz! Gyere kislányom, édesanya utolsó szerető gyermeke! Összeapok közben pár áldozatnak való dolgot a konyhában, csirkeszív, kacsamáj, disznófarok, na, ez elég... Khrüsothemisz! Khrüsothemisz! Hát nem hallod, hogy édesanya hív?

KHRÜSZOTHEMISZ: Hallom, csak ide kellett jönnöm, hogy itt legyek, anyám.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Jó, jó, tudom, nem lehetsz gyorsabb önmagadnál.

KHRÜSZOTHEMISZ: Anyám, már megint egy bíráló mondat, amikor én mindig azt teszem, amit mondasz.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Jaj, tudom, felnőttnél már, s keveset dicsérlek, ilyen az anya, ha már végez a neveléssel. De csak jóindulatból mondom, ha mondok valamit neked. Minden mögött, ugye tudod, ott az anyai szeretet.

KHRÜSZOTHEMISZ: Tudom anyám, hogy szeretsz, ahogyan én is szeretlek. Apátlan vagyok, de nem akarnám, hogy anyátlan is legyek.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Gyere, drágaságom, vidd el ezeket apád sírjához, mutass be neki áldozatot, hátha megnyugszanak így az istenek. Útközben Elektrát is nézd meg, mit csinál. Eszénél van-e éppen, vagy most is csak dühöng és átkozódik.

KHRÜSZOTHEMISZ: Valami történt, anyám?

KLÜTAIMNÉSZTRA: Nem, dehogy, semmi, csak egy rossz álom volt, amúgy minden rendben, élünk boldogan tovább, csak azért biztos, ami biztos, ezt az áldozatot mutasd be, hátha vannak istenek, s ha vannak, jobb velük megbékélnem.

KHRÜSZOTHEMISZ: Lehet, hogy nincsenek?

KLÜTAIMNÉSZTRA: Mik nincsenek?

KHRÜSZOTHEMISZ: Hát istenek?

KLÜTAIMNÉSZTRA: De biztos vannak, különben mitől működne a mindenség. Magától még egy szekér sem gördül, kell, ami megmozgatja, s hát hogyné kéne a napot és a holdat mozgatnia valaminek. Azok a görög bölcsek, akik nem hisznek benne, mind elkárhoznak majd.

KHRÜSZOTHEMISZ: Megijesztettél, hogy nincsenek, s akkor olyan hiábavalónak érzem az életet.

KLÜTAIMNÉSZTRA: *(Félre)* Bolond lány, ez még úgy hisz, mint hittek a régiek. Hol volna isten, ha volna, nem történik az, ami megtörtént. Csak kicsit megijedtem, s ha mégis lennének, elégítsük ki őket is, nem igaz? Miből áll egy kis alamizsnát odalökni nekik, hadd gondolják, hogy hiszek bennük, ha netán vannak. Ha meg nincsenek, akkor meg nem történt semmi.

KHRÜSZOTHEMISZ: Akkor megyek, vagy van még valami?

KLÜTAIMNÉSZTRA: Nem, csak ennyi.

KHRÜSZOTHEMISZ: *(El, közben beszél)* Úgy tűnik, nagyon megrémült most az anyám, remegnek az arcizmai, teljesen elsárgult. Vajon mi lelte? Mitől háborog a lelke? Nem volt szokása, hogy áldozatot mutasson be apámnak. Rettegés rágja a szívét. Ennyire megrémítette az álom, pedig az álom csak álom, nem valóság. Talán az igaznak hiszi, akit mélyen valahol a bűn férge rág. De kicsoda jön amott?

NEGYPEDIK JELENET

Kórus néni, Khrüszosztthemisz, Elektra, kint

KÓRUS NÉNI: Úristen, könyörülj ezen a szegény nyomorult leányon, hallgasd meg kiáltását. Mert az ő szeméből se éjjel, se nappal nem szűnik a könnyhullatás.

KHRÜSZOTHEMISZ: Mit beszélsz magadban, Kórus néni?

KÓRUS NÉNI: Ó, te itt vagy, észre se vettelek!

KHRÜSZOTHEMISZ: Hát persze, itt vagyok, mert épp erre megyek. Szóval mit keseregsz itt?

KÓRUS NÉNI: Csak Elektra sorsán búsulok. El fogja veszíteni magát ebben a nagy fájdalomban. Nézz csak rá, épp itt jön!

KHRÜSZOTHEMISZ: Mit sírsz, édes néném, örökösen? Miért keseregsz, miért jajveszékelsz?

ELEKTRA: Te bolond lány, hát nem tudod? Pedig jobb volna, ha te is keseregnél.

KHRÜSZOTHEMISZ: Mit használnék vele? Látja az Úristen szívem állását, látja, ha nem zokogok, hogy mekkora keserűségben vagyok. Azt hiszed, én nem sírhatnék, nem jajveszékélhetnék? De nem teszem, mert többet vesztenék vele, mint amit nyerek.

ELEKTRA: Csak a hasznod nézed, amiatt vagy olyan, amilyen vagy?

KHRÜSZOTHEMISZ: Szó sincs haszonról! Annak vagyok kénytelen engedni, akinek a kezébe vagyok. Ha isten úgy akarta volna, lehetnék akár bátor is, vakmerő! De én csak én vagyok, nem lehetek olyan, mint te vagy ő.

ELEKTRA: Nagy bűn apádról elfeledkezni, és anyádat, azt a dögöt szolgálni! Nem azt fogadtad valaha, hogy együtt keseregsz velem. És mit látok? Nemhogy keseregnél, még nekem is meg akarod tiltani. Együtt tobzódsz a gyilkosokkal, élvezkedsz az ételekben, amikor nekem még a kenyérben sincs örömöm, nekem még az is keserű méreg!

KÓRUS NÉNI: Maradj veszteg Elektra, az Istenért, mit vétett ez a lány neked?

KHRÜSZOTHEMISZ: Hallgass a nénire, Elektra, nem való engem pironogatnod. Kiskoromtól fogva anyámhoz vagyok szokva. Csak úgy lehetek szabad, ha elfogadom, amit parancsol az ő szava. Nem tudok ellene tenni, mert megroppanna a szívem.

ELEKTRA: Meglelte a zsák a feltjét! Kapaszkodj anyád szoknyájába, de ne feledd, ezzel te is atyánk árulója lettél.

KÓRUS NÉNI: Nem értelek, Elektra, mért nem hagyod abba, mért akarod megkínózni a másikat, mért jó neked, ha neki is fáj?

KHRÜSZOTHEMISZ: Ha tudtam volna, hogy így megharagítalak, feléd sem jöttem volna. Jó szándék hozott ide, hogy bízassalak, változtass, mert ha nem változtatsz, bizony nagyon rosszul jársz.

ELEKTRA: Rosszul? De nagyon tudod, mi lesz velem! Ne aggódj miattam, húgocskám!

KHRÜSZOTHEMISZ: Nem arról van szó, hogy aggódok, hanem hogy Aigiszthosz szörnyű tervet forral ellened. Gonosz szándékkal jön majd hozzád.

ELEKTRA: Isten verné végre agyon azt a hitvány latrot! Kiirtotta atyánkat a világból, s tudom, hogy engem is gyűlöl, mert tudom, hogy mit tett.

KHRÜSZOTHEMISZ: Adnék egy jó tanácsot, talán megfogadod.

ELEKTRA: Jó tanácsot? Ne nevettesd ki magad!

KHRÜSZOTHEMISZ: Hidd el, ma csak az Isten mentett meg téged, hogy a király le ne kaszaboljon.

ELEKTRA: Miért?

KHRÜSZOTHEMISZ: Dühös rád az örökös siránkozásért, s az anyánk is rád haragította, mert már ő sem bírja a vádakat, amiket a fejére szórsz. Aigiszthosz már indult volna, hogy végezzen veled, de anyánk eléje vetette magát, hogy itthon ne bántson, nem akar a házban több vérontást.

ELEKTRA: Ó, milyen kedves. Nem akarja, hogy a palotamárvány a véremtől legyen nedves. KHRÜSZOTHEMISZ: Arra kérte, hogy vigyen el a szeme elől olyan helyre, ahol napfényt soha többé nem látsz. Ezért, ahogy az ebédétől felkel, mindjárt vadászat címen kilovagol, hogy neked helyet keressen, olyan helyet, ahol elveszejthet. Úgy-hogy csak addig lesz a te életed élet, amíg ő meg nem jön, hacsak nem gondolod meg magad, s el nem menekülsz.

ELEKTRA: Uram, Uram, miért hagytál el? Hova tetted az én reménységemet, Oresztész? Azt üzenté, hogy ma vagy holnap megyek, s lám, a holnapból ma, a mából tegnap lett és meg nem érkezett. Ha eljönne, nem törődnék a halálommal. Csak jönne végre, aki mind értem, mind atyámért bosszút állna. De elveszett a remény, nem tudom, hol lehet Oresztész. Nincs immár semmi bizodalمام. Oresztész, Oresztész, miért nem tudtál megjönni, mikor jönnöd kellett volna? Mit tettem én annak a dög latornak, hogy az én véremet is ki akarja szívni?

KHRÜSZOTHEMISZ: Nem bántana magától, de az örökös jajveszékelésedet, az örökös vádjaidat már nem tűrheti. Sajog a feje a sikoltozásodtól, nem tud aludni, mert az éjeleket sem hagyod ki.

ELEKTRA: Ó, a szegény! Nem a hang zavarja, hanem a lelkiismeret, amit a hang felhasít az ő könyörtelen szívéen. Ha én nem kiabálnám ki ezt a méltatlanságot, ami engem és apánkat ért, a föld kiáltaná, az ég üvöltene! Nem érdekel a halál, apámért bármit megtennék. Oresztész, Oresztész, drága fivérem, hát nem érzed, hogy elkéssel.

KÓRUS NÉNI: Hagyd el Elektra, majd meghozza az Úristen, ha hoznia kell.

ELEKTRA: Késő, már késő, nem bízom már benne.

KÓRUS NÉNI: Olyan az Isten, se nem késik, se nem siet. Épp időben tesz mindent.

ELEKTRA: Meghalok én addigra, az is időben lesz?

KÓRUS NÉNI: Más az ő ideje és más az emberi idő, ami nekünk fogy, neki csak nő. Bízz az Egek Urában, hogy megtartja, akit megtartania kell, hogy a bűn életterének határt szabni képes.

KHRÜSZOTHEMISZ: Nem tudom elhinni, hogy ennyire bízik Oresztészben! Oresztész egy ember, egy kardja van, de hatalma nincsen. Egyedül a sokasággal, egy ilyen hatalmas királlyal szemben? Lehetetlen. Vesztesre van ítélve, hacsak az Úristen csodát nem tesz. De vannak még csodák, vagy csak voltak, valaha régen? A kapukat zördíti valaki, doboló léptek! Nővérekém, bújj el, mert épp most lovagol ki a király.

ÖTÖDIK JELENET

Aigiszthosz, Paraszitosz, kint

AIGISZTHOSZ: Nyergeljenek lovat, hallod, Paraszitosz!

PARASZITOSZ: Hallom, felséges uram. Már vezetik is elő! Egy rozzant paripa nekem, s neked egy előkelő!

AIGISZTHOSZ: Megőrjít az a gonosz leány! Az anyja csak nyúz, hogy ő már nem tud mit tenni vele, és én mit tegyek. Éjjel-nappal engem átkoz apja haláláért, kell ez nekem. Nem tudja ez a bolond leány, hogy nem csak Agamemnon, de még a saját

apámat is kardélre hányám ekkora vagyonért! Különben is, megszabadítottam az apjától. Akár örülhetne is neki.

PARASZITOSZ: Nem mindenki gyűlöli az apját. Elektra történetesen szerette.

AIGISZTHOSZ: Szerette, szerette, nem is emlékszik rá, amikor felnőtt, épp ostromolta Trója falát. Soha nem volt otthon, csak végezte az aktuális feladatát, hogy lehet, hogy tud valaki szeretni egy ilyen apát.

PARASZITOSZ: Talán épp, mert nem ismerte, s olyannak képzei, amilyennek szeretné szeretni.

AIGISZTHOSZ: Nem érdekel, szeresse, rajongjon érte, legyen a szerelme, micsoda bűnös érzelem, csak engem hagyjon ki a játszmából, mert ha nem, kitörlöm őt a világból. Vagyis most már mindegy, eldöntöttem azt, ami lesz.

PARASZITOSZ: Felnyergelték, felséges uram, a lovakat.

AIGISZTHOSZ: Fújd meg a kürtöt, gyűljenek össze a véredek, vadászni megyek.

HATODIK JELENET

Kórus néni, Khrüszoszthemisz, Elektra, kint

KÓRUS NÉNI: Ez az átkozott ember el akarja pusztítani azt a szegény lányt. Hallottad, Elektra, mint fenekedik?

KHRÜSZOTHEMISZ: Nem megmondtam? Eltökélte magát, hogy végez veled!

KÓRUS NÉNI: Sírász?

ELEKTRA: De nem ezért.

KÓRUS NÉNI: Hát akkor miért? Tud másért sírni az ember, amikor a halálát sejtetik?

ELEKTRA: Az igazságért és Oresztészért.

KHRÜSZOTHEMISZ: Pedig jobb volna, ha a saját sorsodra gondolnál. Ezzel a siránkozással csak magadnak ártasz, nekik nem.

ELEKTRA: Nem érdekel, mi történik velem. A jajveszékeléssel az atyámat tisztелеm meg, és az ő kegyetlen ellenségeit bosszantom. Bosszantom addig, ameddig bosszanthatom.

KHRÜSZOTHEMISZ: Úgy látom, legfeljebb Isten tehet tebenned jót, az én szavaim hasztalanok. Csak bánom, hogy miattad megkéstem. Megyek, megteszem, amit anyám parancsolt.

ELEKTRA: Már megint anya, már megint parancs? Hová mész? Mit viszel a kezeden?

KHRÜSZOTHEMISZ: Áldozatot apánk sírjához.

ELEKTRA: Anyád? Áldozatot! Mit küldött, gyűlöletet? Ki mondhatta neki, hogy ezt tegye?

KHRÜSZOTHEMISZ: Senki. Csak álmában látott valamit, amitől megrettent. S félelemtől vezetve küldött engem el.

ELEKTRA: Mit álmodhatott, húgocskám?

KHRÜSZOTHEMISZ: Mindenesztől nem tudom, csak egy részét értettem, mikor a szolgálónak mesélte.

ELEKTRA: Kishúgom, ez érdekes, mondd el, amit tudsz, nem lehet akármilyen álom, amitől meginog a gonoszság vára?

KHRÜSZOTHEMISZ: Csak fülhegyel hallottam.

ELEKTRA: Jaj, ne visszakozz, mondd már, kifúrja az oldalam a kíváncsiság!

KHRÜSZOTHEMISZ: Azt mondta, az apánk a másvilágról visszajött, olyan daliás volt, mint valaha Trója alatt, és a királyi jogart, amit most Aigiszthosz hordoz, kitépte a trónbitorló kezéből, és a földbe mélyesztette. Talán közben a hamiskirály szívét is átmetszette, ezt nem tudom pontosan, mindenesetre a jogar elkezdett növekedni, akár egy hatalmas fa, széles ágait kiterjesztette Mükéné fölé. Árnyékba borult a világ. Megrémült rettenetesen, hogy ez az ő bűnös életének végét jelenti, s most ezért küld, hátha az áldozattal elodázható a vég.

ELEKTRA: Micsoda hit egy hitetlentől! De édes húgom, ezt az utálatos áldozatot ne vidd a mi atyánk sírjához, mert ez a mi atyánknak csak bosszúságára volna.

KHRÜSZOTHEMISZ: De hát ezt küldte anyánk!

ELEKTRA: Épp ezért! Gyűlöletes ez az áldozat, mind Istennek, mind embernek. Megölte az a gonosz asszony, most meg siratja, sebeket ejt rajta, azután kötözi? Későn jött ez a megbánás, s nem az érzelem, hanem a félelem hajtja. Kérlek húgom, ne keserítsd ezzel az undok áldozattal az apánkat. Rejtsd el, vagy dobd el valahol!

KHRÜSZOTHEMISZ: De mit szól majd anyánk?

ELEKTRA: Soha nem fogja megtudni! Vidd inkább az én áldozatomat, tedd a sírra, s földre borulván könyörögi, hogy kegyelmes szemmel tekintsen ránk az Isten. Hozza el immár Oresztészt, hogy végre bosszút állhasson atyánk halálán, s mind téged, mind engem mentsen ki a kegyetlenek kezéből. Hogy végre élhessünk nőhöz méltó életet, legyen hitvesünk és gyerekeink, ahogyan van minden nyomorultnak, legyenek bár a szegényházak lakói.

KÓRUS NÉNI: Hallgass a szóra, Khrüszothemisz, méltó dolgot kíván tőled Elektra.

KHRÜSZOTHEMISZ: Megteszem, amit kérsz, mert megesett a szívem rajtad. De kérlek az Istenért benneteket, anyám meg ne tudja, mert egy életre elveszek. Na, megyek.

ELEKTRA: Menjél, isten veled. Várj!

KHRÜSZOTHEMISZ: Mit akarsz még?

ELEKTRA: Az áldozatot itt ne hagyd! Egy könnyektől átázott hajtincs legyen.

HETEDIK JELENET

Kórus néni, kint

KÓRUS NÉNI: Lám, nem volt feledékeny az Isten! Elközeleg az óra, amikor a bűn ellen való ostor megjelenik. Jelzett a királyné álma. Az Úristen az ő árváiról nem feledkezik el. Megmenti a nyomorultakat, és elpusztítja a pöffeszkedőket, elveszti a kevélyeket és felemeli a szegényeket. Ej, te gonosz asszony, te elvadult dög, Klütaimnésztra, milyen sok jámbor ember intett téged, hogy kerüld a bűnt! Jómagam is hányszor kértelek, ne gyalázd meg a nevedet, ne haragítsd magadra az Úristent. De te csak veszekedtél velem, a jó tanácsot rossznéven vetted. Most majd meglátod, mit nyertél ezzel és mit veszítesz. Gyötör a lelkiismeret, mert érzed, a büntetés órája közeleg! Azt hitted, a bűnt, mint egy kis patakot, átlépheted, hát nem!

HARMADIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Elektra, Klütaimnésztra, kint

ELEKTRA: Egészen megkönnyebbültem. Egészen jól érzem magam, most hogy halom ennek a dögasszonynak a félelmét. Nem mondom anyámnak, dehogy mondom, arra ez az ócska nő nem méltó. Ő volt a förtelem kigondolója, ő mészárolta le apámat. De most már közel a vég, bűnasszony, jaj, de jó érzés erre gondolni, hogy el kell veszned. Húsz év örömdet odaadnád még egy perc életért, de ez a csere már nem lesz meg.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Mit motyorászol magadban, kire szórod az átkaidat.

ELEKTRA: Nem hozzád szóltam.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Tudom, mi marja a beledet, s azt is tudom, honnét most a bátorság! Nincsen itthon Aigiszthosz, szabadon kóricálhatsz fel s alá, szerte a palotában, s freccsgeth belőled a rosszindulat.

ELEKTRA: Köpök Aigiszthoszra, és köpök rád is, azt hiszed, félek tőle? Másodosztályú férfi apámhoz képest.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Látom, tőlem egyáltalán nem tartasz, mintha semmi lennék, de ha megjön az uram, utilaput kötök a talpadra, és örökre búcsút mondok, boldogan. Olyan helyre leszel víve, ahol nem keserítesz sem engem, sem mást. De addig is fogd vissza magad, tegyél lakatot arra a hatalmas szádra. Minden rútságot reánk kiabálsz. Uramat és engem is mindenki előtt rágalmazol. Ez illik egy gyerekhez? Így tisztelsz te engem? Ezt lehet a saját anyáddal tenned?

ELEKTRA: Saját anyám? Anya az, ki így bánik a gyermekével? Aki üt, és nem simogat a kezével? Aki férjét öli azért, mert mással akar hemperegni nyíltan, s nem titokban, nappal és éjjel?

KLÜTAIMNÉSZTRA: Nem tagadom azt, amit tettem, mert jogos volt a tett.

ELEKTRA: Jogos, mit nem mondasz, hogy az ég le nem szakad!

KLÜTAIMNÉSZTRA: Jogos. Jól tudod, az én édes leányomat, Iphigeneiát, akit leginkább szerettem, akit száz olyanért mint te, nem adtam volna, azt az egyetlent elpusztította az a gonosz ember.

ELEKTRA: Megvolt az oka.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Egy szegény, ártatlan gyermek vérét vette, ráadásul istenekre fogta, hogy mért kellett. Az a vén ganéj ezért a szép virágért cserébe lett halott. Nagyobb volt az én keserűségem, mint az ő büntetése. Én szültem azt a lányt véres verítéssel, én nevelgettem, gondozgattam! Ezért végeztem a vénemberrel. Én tettem, nem tagadom senki előtt, mert megérdemelte. Többet is érdemelt volna, ha többet lehetett volna, de nincs több, ha már egyszer meghalt.

ELEKTRA: Nem, nem volt jogos a tett, ölni ölésért nem lehet, és tudod, hogy ő nem saját akaratból, nyomták az isteni kényszerek...

KLÜTAIMNÉSZTRA: Hiába mondd az ellenkezőjét, hiába tagadod, megérdemelte. Az a szegény lány is, ha szólhatna, ezt mondaná, hogy öld meg, hisz nem apám, aki

gyermekét öli meg. Ezért nem kellene a hátam mögött mocskokat szórnod rám! Ha volna benned vér, szemembe mondanád, hallod! Itt vagyok, mondd a szemembe!

ELEKTRA: Mondom én a szemedbe is, mondom az apám nevében és mondom a halott kislány nevében is.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Mondd, akkor mondd, hallgatlak.

ELEKTRA: Nem tagadod, hogy te voltál atyámnak hóhéra, de mentegeted magad, hogy jogos volt a cselekedet, mert keze által veszett el a gyermeked. De kérdezd meg Artemiszt, hogy miért áldozott az én atyám azzal a kislánnyal?

KLÜTAIMNÉSZTRA: Artemisz! Tényleg hagyjuk már az isteneket, ha valamit jogosnak akarsz tüntetni fel, rögtön jönnek ezekkel a földöntúli lényekkel, s onnétől minden jogos, onnétől minden lehet.

ELEKTRA: Nagyon jól tudod, olyan nagy ok kényszerítette erre, amit más módon el nem múlathatott. Mert tudod, mikor kedvtelésből vadászni ment, ott egy öreg szarvast átlőtt, és a büszke vadász kérkedvén a találattal beszédet is mondott, amely beszéd a szűz istennőnek nem volt kedvére való. Ezért aztán apámra súlyosan megharagudott. Áldozatot követelt a megbékélésért. Ha apám a leányát fel nem áldozza, mondta a megbántott istennő, minden népével egyetembe el kell vesznie.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Még a végén megesik a szívem rajta. Mennyire gondoskodó, népéért aggódó volt!

ELEKTRA: Hagyd el a gúnyt. Tudod jól, hogy eleget kérlelte, hogy ne kelljen, eleget vonogatta magát. Pontosan tudod, mint kesergett rajta, mert az a kislány, ahogyan a tiédből, úgy ő testéből is való volt. De végül kénytelen volt megcselekedni. Azért, ha a kislány szólhatna, ő maga is azt mondaná, jobb őneki meghalni, hogysen mindenki elvesszen.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Egy apa a gyermekét nem ölheti, legfeljebb a gyermekéért ölhet, ezt nem kérheti senkitől egy isten. A bűnt, ami nagyobb mindennél, ő követte el, én csak helyére billentettem a világot a büntetéssel.

ELEKTRA: Amit mondasz, kicsinyes hazugság részedről. Ha helyes volna mentegetőzésed, akkor sem megengedhető, hogy a házastársadat lemészárolj. Ki adott neked erre hatalmat? Ki engedte meg, hogy te légy a másik ember bírāja? Ha pedig azt mondd, hogy halálra halál a válasz, akkor most öld meg magad a saját törődéssel, mert te az én atyámat megölted, tehát te is méltó vagy a halálra.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Halálra halál, egyszer vége kell, hogy szakadjon a sor, mert különben soha nem lesz béke a teremtet világban.

ELEKTRA: Jó kis indok. Amíg te ölsz, addig tart a sor, de onnétől legyen vége! El is fogadnám, ha a lányod halála volna az igazi ok, de nem.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Mi más lett volna?

ELEKTRA: Hogy mindörökké telhetetlen voltál a bujaságban! Ő hiába tudta, milyen vagy és mit teszel, de nem beszélt ki, mert féltette tisztességét és a tisztességedet. Neked ez kevés volt, hogy ezzel a vérnősző barommal kedvvel lakhassál, lemészároltad szegényt, azt, akinek a kisujja is többet ért, mint te!

KLÜTAIMNÉSZTRA: Nem, nem, én nem ezért!

ELEKTRA: Ha igazat mondasz és igaz ember vagy, mondd meg, mi az oka, hogy ennyi ideig nem jobbítottad meg életed? Mért kell a hitvány latorral a mai napig együtt hálnod.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Mert szeretem.

ELEKTRA: Hagyd ezeket a hazug érzelmeket, mert senki nem hiszi el, de tovább kérdezek. Vajon miért akartad elmetszeni a gyermeked torkát? Ha jámbor volnál, nagyobb gondot viselnél a hites uradtól származott magzatokra, mintsem a latortól való leszármazottakra. Bárki láthatja, hogy ezek a fattyak, milyen vígan laknak itt. Nem győzől gondoskodni róluk. S mindezt csak azért teszed, hogy annak a baromnak a kedvébe jársz. Azok pedig szegények, akik tiszta házasságból születtek, csaknem halnak éhen. Ezért tiszteljelek téged?

KLÜTAIMNÉSZTRA: Tőled sem tagadtunk meg semmit, te utasítottál el mindent.

ELEKTRA: Fogd rám, mi sem egyszerűbb! Ha jámbor volnál, tisztelnék, mint anyámat. De mint ilyen fertelmest, még embernek sem tartalak, hisz még az ördögnél is gonoszabb vagy. Te akartál elveszteni engem, de ezzel magadat is elvesztetted minden nemzetségeddel egyetemben. Nincs mit tennem, leány vagyok, bosszút nem állhatok, de van egy reménységem. Ha Oresztész megjön, bosszút áll rajtad! Kíváncsi vagy a szívem titkára? Ha rajtam múlna, kész volnék még ma ezzel a két kezemmel a nyakadat kitekerni.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Vesztedbe rohansz, ördögi teremtés! Rövidebb az eszed a nyelvédnél! Te kurvanő leánya, megfizetsz ezért, mihelyst Aigiszthosz megjő! Ó, szegény fejem, mennyire nyomorult vagyok, hogy ilyen lányt szültem e világra. Ha emberségem nem nézném, tudnám, mit kellene veled tennem. Nekem is van két kezem, nem csak neked!

ELEKTRA: Hogyan tudnád emberségedet nézni, amikor neked olyan már nincsen.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Hagyd most már abba, takarodj innét, te istentelen ringyó!

ELEKTRA: Fáj az igazság, ugye. Te magad kérted, hogy a szemedbe mondjam. Ha nem bírod elviselni, ne jöjj máskor hozzám igazságot kérni.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Tudod te, mi az igazság?

ELEKTRA: Na, mondd, most mivel akarsz előállni?

KLÜTAIMNÉSZTRA: Te biztattad atyád a gyilkosságra, mert egyedül akartál maradni a kedvenc lánya. Nem bírtad elviselni, hogy jön egy testvér, s hirtelen megváltozik apádban az érzés. Te biztattad, te akartad, hogy haljon. Azért nem tudsz megbékelni, mert téged is mardos a bűn, s a rossz emlék.

ELEKTRA: (*Kínosan nevet*) Ne legyél nevetséges! Ki hinné el ezt a hazugságot, amikor egy perverz banya, egy megátalkodott gyilkos vádol?

KLÜTAIMNÉSZTRA: (*Elmegy*) Fortyogj magadban, nekem jobb dolgomra menni. Átkozott volt ez a nap és az éjjel! Micsoda rettenetes álom. S akkor még jön ez a gonosz leány! Össze-vissza mindent kikiabál! Csak hozná Isten az uramat minél hamarább meg, akkor nem dobálná rám a rágalmakat többet. Elnyomorodom miatta, pedig enélkül is elég keserűségem van. Nincs semmi nyugodalmam! Bármire nézek, minden megrettent, még a levél, még az ág is, mindentől félek. Átokkal vert ember vagyok, minden ételem keserű méreg, minden italom epe! És sehol senki nincs, ki egy cseppnyire meg tudna könnyebbíteni. Nem tudok mely felé fordulni, minden-honnét rémek leselkednek, de könyörgök az Istenhez, talán meghallgat.

KÓRUS NÉNI: Istenhez könyörögni, hogy hallgatna meg téged, akiben nem is hiszel. Hogy lehet létezőként beszélni azokkal, akik neked nem léteznek? Mindegy, én csak ámulok, és így leszek akkor is, ha elmúlok.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Hatalmas Isten, ki uralkodol mindeneken, hallgasd meg az én imádságomat! Ha az én álmom jót jelez, teljesedjék ki rajtam, ha pedig gonoszságot, kérlek, szakaszd azt az én gonoszakaróim nyakába. Az ő igyekezetüket törd meg, és adj nekem segítséget, hogy minden jószágomat bírjam békességben, és az én urammal, Aigiszthossal még sok esztendeig élhessek. Ha nekem ezt megadod, hatalmas Istennek tartalak, s ha akarod, el is hiszem, hogy vagy.

MÁSODIK JELENET

Mester, Klütaimnésztra, Kórus néni, kint, Mester érkezik

MESTER: Szép leányok, tudjátok-e melyik Agamemnon király palotája?

KÓRUS NÉNI: Szép leányok, hát nem látsz, vén csavargó?

MESTER: Nem vagyok csavargó, csak egy hírnök, s még annyira öreg sem.

KÓRUS NÉNI: Pedig rossz lehet a szemed, ha engem leánynak látsz, ráadásul nem is egynek, hanem többnek.

MESTER: Tudsz válaszolni, vagy velem akarsz évődni?

KÓRUS NÉNI: Hát persze, hogy tudok, bárki tudna, ha nem én lennék itt, hanem éppen egy bárki, de most épp én vagyok itt.

MESTER: Akkor mondd!

KÓRUS NÉNI: Mit?

MESTER: Amit kérdeztem.

KÓRUS NÉNI: Mit kérdeztél?

MESTER: Hogy hol van Agamemnón...

KÓRUS NÉNI: Jó, jó, már emlékszem. Hát itt, épp előtted! Nem látod?

MESTER: Nincs kiírva.

KÓRUS NÉNI: Ez aztán szent igaz.

MESTER: Itthon van-e a királyné?

KÓRUS NÉNI: Épp itt jön, elébe mehet az úr.

MESTER: Micsoda szerencse! Adjon Isten jó napot felségednek.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Fogadj Isten, jó atyámfia, mi járatban vagy, s mért fogalmazol úgy, mint egy népmesében?

MESTER: Tekintsd a korom, hogy járatlan vagyok a mai beszédben.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Tekintem. Akkor mondd végre, mi végre?

MESTER: Felségednek hívséges barátja, Phókiszból való Phanoteusz minden atyafiságát és szomszédbarátságát ajánlja.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Fogadj Isten őkegyelmének. Mit parancsol őkegyelme?

MESTER: Semmit nem parancsol, de felségednek üzenetet küldött, mely üzenetben örömhír van felségednek.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Ó, hát Phanoteusz nekem mindig is a legmegbízhatóbb barátom volt, csak valami jó dolgot üzenhet.

MESTER: Azt hallottam az uramtól, hogy felségednek ennél nagyobb örömet okozni nem lehet.

KLÜTAIMNÉSZTRA: No beszélj már el, jó atyámfia.

MESTER: Egy szóval megmondhatom felségednek.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Mondd már, mi az a szó!

MESTER: Nem is egy, inkább kettő.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Mondd már, ne csigázz!

MESTER: Oresztész meghalt.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Kicsoda mit csinált?

MESTER: Oresztész meghalt!

KLÜTAIMNÉSZTRA: Meghalt?

MESTER: Meg.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Az Oresztész?

MESTER: Így vagy, felséges asszonyom, amint mondom.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Az én fiam?

MESTER: Hát nem felséged fia volt?

KLÜTAIMNÉSZTRA: Persze, persze az volt. De igazat mondasz?

MESTER: Mint engem látsz, úgy higgy a szavaimnak.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Úristen, micsoda szörnyű eset! De édes atyámfia, nem részleteznéd, miként lett halála.

MESTER: Szívesen, hisz saját szememmel láttam. Épp emiatt küldött az uram pont engem, mert én ugye el tudom mondani felségednek.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Mindig is jó barátom volt az urad. No, de elő a részletekkel!

MESTER: Mikor, felséges asszonyom, a görög vitézeknek Delphoiban játékot hirdettek, Oresztész is nagy sietve, mint vitézhez illik, felkészült a versengésre. Minden harci szerszáma csodálatosan ékes volt, ő maga is természetével, öltözetével, vitézségével minden vitézknél kimondhatatlanul vitézebb volt. Vénségemre jóllehet sok vitézeket láttam, de nem emlékszem, hogy annál az ifjúnál jelesebbet láttam volna valaha.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Igen, értem, de ez nem annyira érdekes, legalábbis nekem.

MESTER: Bocsáss meg, de mindez része a történetnek. Szóval én az ő természetén, viselkedésén és vitézségén nem győztem eléggé csodálkozni. Még a többi vitézek is elámultak rajta. Aki láthatta őt, mind gyönyörködött benne. Annyira kiterjedt a híre, hogy még a gyermekek is úgy kiáltották, Agamemnon király fia, a vitéz görög Oresztész első az elsők között is.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Gyerünk, térj már a lényegre, kifúrja a kíváncsiság az oldalam.

MESTER: Bocsáss meg, királyné, de nem tehetem, hogy ugrok a mesében, mert össze-zavarodok, s pontatlan leszek, s elszáll a lényeg.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Jó, térj vissza oda, ahol abbahagytad. De talán lehetne kicsit gyorsabban, azt remélem!

MESTER: Ez a leggyorsabb, ahogy most mesélem, ebben már nem mondok mást el, csak ami lényeg, mit idejövet leszűrtem. Oresztész nagyszerűségét ecseteltem az imént, s épp ott folytatom, ahol abbahagytam én. Látván a többi vitézek az ő nemesis viselkedését, nem irigykedtek rá, sőt, inkább ölelgették, csókolgatták. De hogy mi is történt, arról szóljak! Mikor a játékokra Delphoiba előző este megérkeztek, Oresztész a görög vitézeket mind szállására hívta nagy tisztességgel, s mint királyfihoz illik, megvendégelte őket.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Honnét volt neki erre pénze?

MESTER: Hát azt nem tudom, talán valaki kölcsönözte, aki fogadást kötött a győzelmére. De hogy másodnapra jussunk! Ah, felséges asszonyom, most majd hallasz a szerencsének álhatatlan voltáról. Erre mondják, hogy senki el ne bízsa magát, hisz a baj mindig a közelünkben ólálkodik. Trombitát fúvának, ki-ki kocsijára pattant, hogy azon versenyt fussanak, hogy ekként vitézségüket megmutathassák. Vitéz Oresztész is tíz másik kocsival egy rendbe állt, ő maga épp középen. Mihelyst a trombita felzendüle, egyszersmind megsújtják a lovakat, s azok, mint a szél, úgy vágtattak, a por csaknem az eget ütötte, kiáltás, sikoltás volt nagy, a kocsik peregetek, forogtak, csikorogtak, törtek erősen előre. Serénykedtek a vitézek, mind egymást akarták meghaladni, ő is bizony váltig hajtotta a kocsit, emberkedett vitézül, vitézkedett emberül. De a gonosz szerencsének mit tehet az ember?

KLÜTAIMNÉSZTRA: Mondd már, azt hiszem, elérkeztünk a legjobb részhez.

MESTER: Mondom, csak ne sürgess! Mikor az egyik kocsit a délceg lovak elragadták, és nagy sebbel kezdik össze-vissza rángatni, a sok kocsis mindjárt összezavarodott, s a kocsik egymásba akadoztak. Oresztész lovai is megrémültek, koppant a fa, roppant a kocsi, úgy ütközött bele az előtte lévő kocsiba, hogy szegény mindjárt hanyatt esett, épp a lovak lába közé, a gyeplő a kezére tekeredett, s Oresztész testét a lovak vonszolni kezdték a széles mezőn. Törték, szaggatták annyira szegényt, hogy egy barátja mondta, hogy fel sem tudta ismerni.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Ó, istenek atyja, micsoda szörnyű vég!

MESTER: A játékot félbehagyták mindjárt, odasereglettek, sírtak erősen, jajgattak a vitézek, szánták ennek a nemes ifjúnak a veszedelmét. Aztán a testét nagy tiszteséggel, mint király fiának kijár, megégették, aztán edényekbe helyeztették tetemének hamuját. És merthogy az én uram, Phókisz-beli Phanotheusz jól tudta, hogy felségednek ezzel nagy örömet szerez, engem küldött előre, hogy jelentsem felségednek, a hordárok immáron úton vannak fiad, Oresztész hamvaival. Uramnak legfőbb szolgálói hozzák, hogy felséged majd az atyja sírjába temettesse. Azt hiszem, már nem messze járnak vele, még ma biztosan itt lesznek.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Meghalt? Ilyen szörnyű halála volt, nagy isten, ilyen szörnyű?

MESTER: Épp ilyen szörnyű, ahogy elmeséltem.

KÓRUS NÉNI: Jaj, nagy Isten, miként szakad magva ennek a nagy királyságnak!

KLÜTAIMNÉSZTRA: Nem tettél hozzá, egy részét nem te költötted?

MESTER: Hogy merném felséges asszonyom, hogy mernék tenni ilyet?

KLÜTAIMNÉSZTRA: Öröm, vagy keserűség, nem is tudom, mit érzek.

MESTER: Mért keseregnél felséges asszonyom?

KLÜTAIMNÉSZTRA: Ah, szerelmes atyámfia, noha gyűlöltem, mégiscsak testemből szakadt ki valaha. Egy anyának keserű a gyermek halála, még ha bűnös lator volt is az.

MESTER: Ha jól értem, hiába igyekeztem hírt hozni mielőbb? Nincs ebben felségednek semmi öröme.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Hohó, atyámfia, szánom, de azért halála mégis kedvemre való. Mert ez a gonosz fattyú, mióta elkerült házamból, soha többé nem látott és nem láttam én sem őt, de még onnan a messzeségből is szidalmazott, és szörnyű halállal fenyegetett. Úgy féltem, úgy rettegettem tőle, mint égi tűztől. Ezen a mai napon pedig, legyen Istennek hála, tőle megmenekedtem, többé már nincs mitől rettegetnem. Rögvest küldetek valakit az uramhoz a hírrel! S én majd az urnáhozók foga-

dását előkészítem. Úgy lesz eltemetve, ahogy egy király fiát temetni kell. Úgy lesz elsíratva, ahogy egy anyának a gyermekét síratnia kell.

HARMADIK JELENET

Kórus néni, Elektra, kint

KÓRUS NÉNI: Ó, ez az álnok dögasszony, hogy megjátssza a keserűséget fia halálán az idegen ember előtt, holott az öröm majd szétveti. Ezentúl ennél is gonoszabb és fajtalanabb lesz. Elálmélkodom az Istennek véghetetlen türelmén, csodálkozom, hogy szenvedheti el ezt a nagy undokságot. Aki bosszút álhatott volna, szörnyűképpen elveszett. Sehol senki nem maradt, aki ezt a némbert megcsendesíthetné. Sem Isten, sem ember nem állhatja útját. De a szívem mégis reménykedik, nem hiszem, hogy az Úr erről a bűndöggről elfeledkezik. Bár már ember nincs, kitől félnie kéne, mégis hiszem, az Égatyá mennykövel is agyonverheti, mikor az óra eljő, amikor az idő int, hogy pusztulnia kell. De amott látom Elektrát, Jézusom, ezt neki nem szabad megtudnia, mert ha hallja, hogy Oresztész halott, megöli magát keserűségében, holott rá még szüksége lehet az ítélethozónak. Elsurranok innét, nehogy meglásson.

ELEKTRA: Kórus! Kórus néni, hova mész?

KÓRUS NÉNI: Kicsoda kiált? Ja, te vagy az Elektra? Észre sem vettelek.

ELEKTRA: De hát itt jövök épp a szemed előtt.

KÓRUS NÉNI: Jaj, az én szemem, arról már ne is beszéljünk. Az már régen nem szem. Majd megtudod, ha te is annyi éves leszel, mint én.

ELEKTRA: Én annyi nem leszek, feleannyit se élek, és megöl a bánat.

KÓRUS NÉNI: Jaj, mindig ez a siránkozás. Biztos nem fogsz olyan korán meghalni.

ELEKTRA: Az se jobb, száz évig szenvedni.

KÓRUS NÉNI: Hátha túléled a gyilkosokat! Abban azért van némi kárpótlás.

ELEKTRA: Erre nem is gondoltam. Lehet, hogy ezért megérné, hogy én temettessem el őket, vagy dobjam a keselyűk elé a kőszirtekre, hogy cafatokra tépjék, s még csontjaikat is eltüntessék erről a vidékről.

KÓRUS NÉNI: Látod, máris van egy hosszú távú életprogramod!

ELEKTRA: Amúgy tényleg, hová sietsz annyira?

KÓRUS NÉNI: Hová is, na hová is, hát, oda be.

ELEKTRA: Mit csináltál itt kinn, ha annyira sürgős dolgod van bent?

KÓRUS NÉNI: Semmit sem. Tényleg, teljesen feleslegesen voltam kint. Olyan öreg vagyok, hogy már nem tudom eldönteni, hogy mért vagyok kint, amikor bent is lehetnék, mire kiérek, elfelejtem, hogy miért indultam ki, mire meg beérek, elfelejtem, hogy miért mentem be. Szóval ezért aztán hol kijövök, hol meg be.

ELEKTRA: Nem olyan még a te eszed.

KÓRUS NÉNI: Te is ilyen leszel, ha kenyered javát már megeszed.

ELEKTRA: Hallottam, hogy beszélsz valamit.

KÓRUS NÉNI: Hát ilyenek az öregek, motyorásznak magukban. Motyorásznak, motyorásznak...

ELEKTRA: De mit? Mit motyorásztál?

KÓRUS NÉNI: Csak mezei szegfűvet keresek a leányoknak, arról beszélgetek így magammal, hogy az milyen szép, s hogy mennyire jó, hogy az ember megcsúnyul, de a világ szép marad, s milyen rossz, hogy lesz olyan, hogy ez a világ nekem már se ilyen, se olyan nem lesz.

ELEKTRA: Oresztész egy szegfű neve?

KÓRUS NÉNI: Most mért lenne az egy szegfű neve?

ELEKTRA: Hallottam, hogy őt is említéd.

KÓRUS NÉNI: Tényleg? Észre se vettem.

ELEKTRA: Kérlek az Istenért, Kórus néni, ha hallottál valamit róla, mondd el!

KÓRUS NÉNI: Dehogy hallottam. Egyáltalán nem hallottam, semmit. Oresztésztől, meg pláne nem.

ELEKTRA: Van valami, mert igen változik a színed, mintha vörösödnél!

KÓRUS NÉNI: A nap teszi édes kisasszony, a nap!

ELEKTRA: Drága Kórusom, ne tagadd előlem, amit tudsz!

KÓRUS NÉNI: Mit tagadnék?

ELEKTRA: Ha engem szeretsz, Kórus, szólj! Mondd, talán megjön végre a testvérem.

KÓRUS NÉNI: Talán.

ELEKTRA: Ezt most hogy érted? Mért zavarasz össze, mondd meg egyenesen!

KÓRUS NÉNI: Menjünk be innen, mert ott jön anyád, majd bent megbeszéljük, amit hallottam.

NEGYPEDIK JELENET

Klütaimnésztra, Mester, kint

KLÜTAIMNÉSZTRA: *(Egy szolgának)* Hamar küldess az uram után, hogy minél előbb, siessen haza! Legyen hála Istennek, végre elpusztult az ellenség. Eddig is kedvemre éltem, de ezután még inkább úgy fogok. Lám, kegyelmes az Isten! Ess egyszer vagy kétszer térdre előtte, és rögvest megbocsátja a bűnöket, mint most nekem. Kicsit hiú ez az Isten, ha egyáltalán van. Szereti, ha hajbókolnak előtte, s ha megteszed, mindent elfelejt. Húsz esztendeje, hogy uramat megöltem, azóta Aigiszthosszal élek, meg annak előtte is, hát, ki győzné összeszámolni, mennyi bűnös dolgot vittem végbe. És tessék, csak egyszer könyörögtem neki, mindjárt akkora örömmel jutalmazott, aminél nagyobb soha nem kívánhattam volna. Ha tudtam volna, hogy ennyire könnyen osztogatja a kegyelmet, bizony ennél is vígabban éltem volna, mert azért néha visszafogtam magam. No de, ami késik, nem múlik, a hiányokat pótolom a jövőben. De mit látok, itt jön a követ. Elbocsátom haza, urához, megtette, amit tennie kellett.

MESTER: Vajon hol van már megint az a királyné?

KLÜTAIMNÉSZTRA: Nem vett észre.

MESTER: Annyira utálok keresni, soha nem találok meg semmit, a királynőt is, már másodszor nem. Van ilyen, hogy az ember nem keresésre lett kitalálva, legalábbis én biztosan nem.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Hé? Követ, nem látsz már a szemedtől?

MESTER: Hát nem, nem látok, saját magam takarom el magam elől a világot. Ezt elég szépen mondtam. Lehet, hogy kevesebb görög filozófiát kéne olvasnom, és akkor megtalálnám például a kardomat, vagy a királynét.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Követ, hallod, figyelj már rám! Gyere ide, hallod!

MESTER: Na, végre felséges asszonyom, hogy megtalálom. Már tűvé tettem a szénakazlat!

KLÜTAIMNÉSZTRA: Itt állok épp.

MESTER: Ezért nem találtam, mert én meg ott kerestem pont.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Mit akarsz?

MESTER: Az a helyzet, hogy én elmennék, hisz nem maradt dolgom.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Hová? Haza az uradhoz?

MESTER: Nem, felséges asszonyom, még nem. Az uram főemberei elébe mennék, akik Oresztész hamvait hozzák. Megmondom nekik, hogy felséged jó szívvel, s legfőképp kisebb lakomával várja őket.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Menj, ezt bátran megmondhatod! Vígan, jókedvvel megterített asztallal fogadom őket.

MESTER: Akkor indulok is.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Vá-vá-várj, ne olyan hevesen! Itt ez az aranylánc és itt van ez az erszény, kicsi, de arannyal van tele, ja, és itt ezek ruhák, ez legyen mind a tiéd az örömhírért cserébe.

MESTER: Micsoda nagylelkűség! Holott csak a dolgomat végeztem. Hírt hoztam.

KLÜTAIMNÉSZTRA: Igen ám, de milyen hírt!

MESTER: Örülök asszonyom, hogy fiad halálával ilyen jókedvre tudtalak deríteni, de most már tényleg megyek!

KLÜTAIMNÉSZTRA: Isten óvjon utadon! *(Félre)* Most már mindegy, meg is dögölhetsz, fő, hogy a hírt meghoztad. Micsoda fényes nap ez a mai!

ÖTÖDIK JELENET

Mester, Kórus néni, Elektra

MESTER: Azt hiszem, elég ügyesen jártunk el. Ha már így többes számban megdicsérhetem magamat. Ez a gonosz dögasszony nem látja a vermet, mintha vak volna, úgy zuhan bele. Nem is tudod, te feleszű, milyen keserves öröm ez neked, hisz épp ez, ami meghozza számodra a vesztedet. Megyek Oresztész elé, ideje immár dolgunkhoz látnunk.

KÓRUS NÉNI: Elektra, nézd, ott a követ!

ELEKTRA: Milyen követ?

KÓRUS NÉNI: Ó az, aki a hírt beszélte el.

ELEKTRA: Az ott? És akkor mit csináljak, nem ismerem, szólítsam meg?

KÓRUS NÉNI: Persze, hisz tőle tudhatsz meg minden részletet.

ELEKTRA: Akarom tudni a részleteket? Akarom? Akarom. Hallod-e, uram!

MESTER: Hallom, de mért kell nekem ezt hallanom?

ELEKTRA: Megvárnál?

MESTER: Hát, nem szívesen. Sietős dolgom van.

ELEKTRA: Csak két szóra, jó uram.

MESTER: Mondd! De tényleg csak kettő legyen!

ELEKTRA: Hol van Oresztész?

MESTER: Ez három, na, mindegy. A lényeg, hogy Oresztésznek nyaka szakadt egy versenyen, mikor lezuhant a kocsiról. Hamarosan idehozzuk a hamvait, és magad is megláthatod.

ELEKTRA: Jaj, nagy Isten, mit vétettem! Hát igazat mondtál, Kórus néni.

KÓRUS NÉNI: Nem igazat akartam volna, vagy igazat, ha más lett volna az igazság.

ELEKTRA: Jaj, édes testvérkém, Oresztész, megcsaltál engem! Ó szívem, lelkem, Oresztész, tebenned volt minden reménységem, s te elveszel egy kocsiversenyen. Mert mindig ezek az értelmetlen viadalok! Minek kell? Ki mondja meg, minek kell világra szóló versenyeket rendezni, amiben esztelen vetélkednek csupán a dicsőségért a legjobb vitézek? S aztán ott hallnak szörnyet a versenytéren? Minek kellett neked ott elveszned? Ó, édes testvérkém, veled vesztett az utolsó reménység.

MESTER: *(Félre)* Uramisten, mit fakasztottak fel a szavaim, bár mondhatnám az igazat, hogy megnyugtassam. Ez az örökös cselbeszéd, már teljesen belezavarodok.

ELEKTRA: Jaj, jaj, én édes egyetlenem, hogyan hagyhattad a nővéredet ilyen nagy árvaságban.

KÓRUS NÉNI: Hagyd el, édes kisasszony, ne sírj, mindig az történik, aminek történnie kell. A sorsot se kihívni, se eltüntetni nem lehet, teszi, amit tennie kell.

ELEKTRA: Jaj, meghalok! Se bosszú nincs, se testvérem.

MESTER: Azért hagyjuk a tanulságot inkább a végére! Most mennem kell!

(folytatjuk)

